

Slutrapport Förlängning av uppdrag att, inom ramen
för livsmedelsstrategin, förbereda och etablera en
samverkansarena för livsmedelssektorns utveckling
M2018/02650/IM

Slutrapport

2018-12-17

Dnr Ä 2017-977:12

Förlängning av uppdrag att, inom ramen för livsmedelsstrategin, förbereda och etablera en samverkansarena för livsmedelssektorns utveckling (dnr N2018/03650/JM)

Beslutet att godkänna denna slutrapport har fattats av generaldirektör Gunilla Nordlöf.

Handläggningen har gjorts av Tim Brooks, Helena Nyberg Brehnfors och Marie Gyllenberg. Den sistnämnda var föredragande för ärendet.

Stockholm, 17 december 2018

Gunilla Nordlöf

Marie Gyllenberg

Sammanfattning

Den 1 juni 2017 fick Tillväxtverket i uppdrag av regeringen att stödja och underlätta etableringen av en samverkansarena för livsmedelssektorn. Syftet var bland annat att förbättra samordningen mellan företag och organisationer inom livsmedelssektorn och bidra till att branschens behov inom kunskaps- och innovationssystemet formulerades. I juni 2018 förlängde regeringen uppdraget till den 31 december 2018 och 700 000 kronor anslogs för ändamålet.

Genom projektorganisationen har *ett väl fungerande och strukturerat samarbete fortsatt* mellan företagen inom livsmedelskedjan.

Arenans *primära fokus ska vara forskning, utveckling och innovation* i de områden företagen tillsammans definierat. Bedömningen är att Arenan genom sitt arbete kommer att påverka forskningen och höja innovationskapaciteten inom sektorn.

En förutsättning för höjd innovationskapacitet och mer forskning är att *ytterligare medel anslås till livsmedelsforskningen (både grund- och tillämpad forskning)*, bland annat i samband med nästkommande forskningsproposition men också att *företagen möter de statliga satsningarna med motsvarande nivå*. Som en del av projektet har Tillväxtverket upphandlat konsultstöd för att ta reda på adekvat nivå för företagets investering i forskning och innovation i relation till omsättning.

Det finns *goda förutsättningar* för Arenan att bidra till förbättrad *samordning med andra branscher, universitet och forskningsinstitut* på det sätt som avsågs. Arenan bör fortsätta att vidareutveckla samverkan med olika externa aktörer. För att underlätta detta bör Arenan anges som rådgivande organ eller liknande till exempel när regeringsuppdrag lämnas till myndigheter samt knyts närmare till Nationella kommittén för livsmedelsforskning.

Tillväxtverket bedömer att Arenan har *god långsiktig utvecklingsförmåga, organisation och långsiktig finansiering*. Engagemanget från företagen och branschorganisationerna är stort och det finns en konsensus för strategi, finansiering och organisation. En interimstyrelse för perioden 2018 till 2020 är utsedd, organisationsform är ekonomisk förening och inom projektet har stadgar upprättats. Arbetet med bemanning av den beslutade organisationen påbörjades hösten 2018 och lokalisering av arenan beslutades under hösten.

Tillväxtverket *förordar att regeringen, om möjligt, fortsätter att stödja Arenan med finansiering 2019-2020* för att täcka 50 procent av verksamhetskostnaderna.

Tillväxtverkets uppdrag att stödja och underlätta etableringen av en samverkansarena för en bransch, har visat sig fungera väldigt väl och kan mycket väl *stå modell och appliceras för andra branscher*.

Innehåll

1	Uppdraget.....	9
1.1	Regeringens uppdrag.....	9
1.2	Mål i Tillväxtverkets projekt.....	10
1.3	Målgrupp för aktiviteterna.....	10
2	Slutsatser och rekommendationer.....	11
2.1	Arenan ska vara etablerad senast den 1 januari 2019 och genomföras tillsammans med företag och andra lämpliga representanter för livsmedelskedjan.....	11
2.2	Bedömning av vad arenan kan åstadkomma samt inom vilka områden samverkansarenan ska vara verksam samt hur samverkan kan utvecklas.....	11
2.3	Utveckling av samverkan med andra branscher, universitet och forskningsinstitut.....	12
2.4	Långsiktig utvecklingsförmåga, organisation och långsiktig finansiering	13
2.5	Organisation och genomförande under projekttiden	14
	Bilaga 1 – Ekonomisk redovisning för slutrapport.....	17

1 Uppdraget

1.1 Regeringens uppdrag

Regeringen beslutade i januari 2017 om En livsmedelsstrategi för Sverige-fler jobb och hållbar tillväxt i hela landet (prop. 2016/17:104). Av propositionen framgick att det finns ett stort behov av ökad samordning i livsmedelskedjan, behovsmotiverad forskning, samt spridning och kommersialisering av forskningsresultat. Inom det strategiska området Kunskap och innovation presenterades ett åtgärds paket med flera insatser som alla syftar till stärkt forskning och ökad innovationskraft.

Sverige har goda förutsättningar för att kunna etablera sig som en viktig livsmedelsnation, men livsmedelskedjan utmärks av bristande samverkan. En ny samverkansanda behöver etableras. Under förutsättning att detta lyckas framhålls att livsmedel kan bli en betydelsefull näringsgren långt större än vad den är idag och har potential att bli en ny kärnindustri.

Att de livsmedelspolitiska målen gäller ända till 2030 möjliggör forskningssatsningar som både stärker konkurrenskraften och de viktiga hållbarhetssträvandena inom hela kedjan. I syfte att främja samverkan i livsmedelskedjan fick Peter Larsson, Sveriges Ingenjörer, regeringens uppdrag att vara kontaktperson gentemot livsmedelskedjans aktörer.

I Peter Larssons rapport rekommenderades att en arena för utmaningsdriven innovation bildas och att en sådan ägs av livsmedelskedjans aktörer. Mot denna bakgrund gav regeringen i uppdraget till Tillväxtverket den 1 juni 2017 (N2017/03894/JM) att förbereda och etablera en samverkansarena för livsmedelssektorns utveckling. Enligt uppdraget ska etableringen av arenan bidra till att livsmedelssektorn förbättrar sin samordning samt formulerar sina behov inom kunskaps- och innovationssystemet.

Arenan ska bidra till att väsentligt höja innovationskapaciteten i sektorn och säkra en långsiktig kompetensförsörjning.

För uppdraget anslags totalt 4.000.000 kronor för åren 2017 och 2018. En ekonomisk redovisning för 2017 lämnades den 28 februari 2018 till Regeringskansliet (Näringsdepartementet). Ekonomisk redovisning för uppdragets genomförande under 2018 kommer att lämnas senast den 28 februari 2019.

Den 14 juni 2018 beslutade regeringen om ett förlängt uppdrag till Tillväxtverket att förbereda och underlätta etableringen av samverkansarenan (dnr N2018/03650/JM). Uppdraget ska redovisas den 31 december 2018. För uppdraget anslags totalt 700.000 kronor för 2018.

1.2 Mål i Tillväxtverkets projekt

Målet för Tillväxtverkets projekt har varit att Arenan är etablerad och en slutrapport är inlämnad till Näringsdepartementet senast den 31 december 2018. Ett strukturerat samarbete mellan företagen och andra aktörer har etablerats och arbetet med att identifiera behov av forskning och innovation har genomförts. Dessutom har organisation, bemanning, lokalisering och långsiktig finansiering av Arenan beslutats.

1.3 Målgrupp för aktiviteterna

Den primära målgruppen för uppdraget har varit företag och branschorganisationer inom livsmedelsbranschen. Det gäller dels de som är representerade i styrgruppen, dels de 60-tal företag som undertecknat avsiktsförklaringen om att man avser att stötta arbetet med samverkanarenan.

Sekundära målgrupper är akademin, institut, departement och till exempel inkubatorer. Arenan har byggt upp ett nätverk som inkluderar dessa grupper. Samordning och nätverkande har skett med andra myndigheter som Vinnova, Formas (Nationella kommittén för livsmedelsforskningen).

2 Slutsatser och rekommendationer

2.1 Arenan ska vara etablerad senast den 1 januari 2019 och genomföras tillsammans med företag och andra lämpliga representanter för livsmedelskedjan

Genom lanseringen den 24 maj 2018 av Sweden Food Arena – forskning och innovation för en livsmedelssektor i världsklass etablerades Arenan officiellt.

Arenans inriktning och verksamhet har successivt vuxit fram och konsoliderats genom löpande arbete under projekttiden. Projektet har bedrivit ett operativt arbete sedan augusti 2017. Arbetet har organiserats i en styrgrupp och arbetsgrupper med tillhörande referensgrupper. Ordförande i styrgruppen har varit Per Arfvidsson, Lantmännen. Representanterna i styrgruppen har arbetat konstruktivt för att driva processen framåt i mycket god anda. De företag och branschorganisationer som har engagerat sig har, med några få undantag, avsatt rejält med resurser för arbetet.

Arenan har identifierat sig själva som:

En nationell arena där aktörer inom livsmedelsbranschen samverkar kring forskning och innovation för en innovativ, hållbar, konkurrenskraftig och växande livsmedelssektor.

Etableringen av Arenan har studerats närmare av följeforskaren Erik Brattström vid Lunds universitet (Samverkan för FoU-prioriteringar inom den svenska livsmedelssektorn) och rapporterades till Arenans styrgrupp hösten 2018. Följeforskarens preliminära resultat stämmer väl överens med det positiva resultat som arenan själva upplever ha uppstått när det gäller samverkan. En slutrapport ska lämnas till Tillväxtanalys hösten 2018.

Slutsats

Genom projektorganisationen har samarbete mellan företag och branschorganisationer inom livsmedelskedjan varit mycket väl fungerande.

2.2 Bedömning av vad arenan kan åstadkomma samt inom vilka områden samverkansarenan ska vara verksam samt hur samverkan kan utvecklas

Arbetet med att identifiera branschens behov inom kunskaps- och innovationssystemet genomfördes första projektperioden. För att identifiera prioriterade områden utarbetades förslag till några viktiga

tematiska områden. Förslagen bereddes vidare i workshops under hösten 2017 där de undertecknande företagen tillsammans kom fram till gemensamma framtidsfrågor i tre temaområden: Hälsa-Smak, Cirkulär mat och Digitalisering och automation. Utifrån arbetsgruppernas resultat inleddes en dialog med akademien (Food Science Sweden) om fortsatt beredning av de identifierade behoven och formerna för detta. En workshop genomfördes därför under hösten 2018. Tillsammans med Food Science Sweden kom Sweden Food Arena fram till sex områden där det bör genomföras ytterligare forskningssatsningar.

Under hösten har Arenan presenterat förslag till näringsdepartementet om att öka finansiering av forskning till livsmedelssektorn. I förslaget föreslår Arenan att företagen är redo att möta en statlig satsning på cirka 150-200 miljoner kronor per år från och med 2019.

Tillväxtverket har upphandlat konsultstöd för att ta reda på adekvat nivå för företagets investering i forskning och innovation i relation till omsättning. Undersökningen visar att europeiska och amerikanska livsmedelsföretag investerar i genomsnitt 1,8 procent av sin omsättning i forskning och innovation (median 0,8 procent). Genomsnittet är relativt högt, men dras upp av företagen som finns med tidigt i kedjan som investerar betydligt mer medel än de företag som ligger senare i kedjan. Där ligger investeringarna närmare noll. För ett flertal sektorer i kedjan finns ett samband mellan omsättning och investeringar i forskning och innovation. Undersökningen ska användas för att tydliggöra Arenans mål och även som underlag för framtida effektmätning.

Slutsats

Arenans primära fokus bör vara forskning, utveckling och innovation, inledningsvis i de områden företagen definierat tillsammans med akademien. På sikt kan eventuellt ytterligare områden tillkomma. Bedömningen är att Arenan genom sitt arbete kommer att påverka forskningen och höja innovationskapaciteten inom sektorn.

På längre sikt är Arenans mål att bidra till en signifikant ökad satsning på livsmedelsforskning, vilket även bidrar till kompetensförsörjningen och stärker konkurrenskraften inom livsmedelssektorn. En förutsättning för höjd innovationskapacitet och mer forskning är att ytterligare medel anslås till livsmedelsforskningen, till exempel i samband med nästkommande forskningsproposition men också att företagen möter de statliga satsningarna med motsvarande nivå.

2.3 Utveckling av samverkan med andra branscher, universitet och forskningsinstitut

Projektet har arbetat intensivt för att etablera samarbete med externa parter. Sedan hösten 2017 har Arenan märkt ett stadigt ökat intresse och det har hållit i sig. Det finns ett behov av att komma i kontakt med livsmedelsbranschens företag genom Arenan. Det gäller både myndigheter, företag och organisationer som behöver Arenan som ett samverkansorgan, referensgrupp, remissinstans osv. Arenan får också ofta förfrågningar att medverka i olika sammanhang.

För att underlätta för Arenans deltagande fastställde styrgruppen en lista över tales- och kontaktpersoner för höstens olika aktiviteter och arbete. Dessa har alltså företrätt Arenan vid departements- och myndighetskontakter samt seminarier och evenemang.

Arenan har i december 2018 sammantaget ett väl upparbetat och brett nätverk bestående av företag verksamma inom hela livsmedelskedjan samt organisationer, myndigheter, akademi och institut m fl.

Medvetenhet och vilja om att utvidga detta till andra företag och sektorer finns och framför allt med fokus på digitalisering.

Slutsats

Det föreligger goda förutsättningar för Arenan att bidra till förbättrad samordning på det sätt som avsågs, men med fokus på forskning och innovation. Det finns ett behov av samordning på flera andra områden, men det är viktigt att Arenan får hålla sig till sitt fokus på forskning och innovation. Samverkan med till exempel med olika externa aktörer är ett område som arenan bör fortsätta att utveckla.

Arenan bör anges som rådgivande organ eller liknande när regeringsuppdrag som är relevant för Arenan lämnas till myndigheter eller liknande. Detta skulle bidra till och underlätta att Arenan etableras som ett samverkansorgan.

Arenan bör utveckla samarbetet med den nationella kommittén för livsmedelsforskning för att på sikt vara en del av kommittén.

2.4 Långsiktig utvecklingsförmåga, organisation och långsiktig finansiering

Arenan långsiktiga mål mot 2030 är:

- Forsknings- och innovationssatsningen inom livsmedelssektorn är i nivå med andra kärnsektorers
- Livsmedelssektorns omsättning (tillväxt) har ökat
- Sveriges livsmedelsbransch 2030 är en central svensk näringsgren

Arenan ska fortsätta att förtydliga och kvantifiera dessa mål.

Den beslutade organisationen kommer att bestå av följande organ:

- Föreningsstämma: undertecknande företag (cirka 60 stycken)

- Styrelse: 10-12 ledamöter bestående av vd i branschorganisationerna och vd eller vice vd i företagen
- Arenakontor: två heltidstjänster bestående av en verksamhetsledare 100 procent en projektledare 100 procent
- Forskningsråd: 8-10 personer bestående av seniora forskningspersoner från företag, institut och akademi
- Public Affairs-råd: 3-4 personer från företag som stödjer arenakontoret med påverkansstrategi och aktiviteter.

En ekonomisk förening med utarbetade stadgar har etablerats under hösten. Där har även nivåer för insatskapital respektive medlemsavgifter arbetats fram. Såväl insatskapital som medlemsavgifter ska vara differentierade och nivåerna ska till exempel tydligt spegla storleken på medlemmarna. Det vill säga å ena sidan underlätta för små företag att bli medlem i föreningen och å andra sidan att de stora branschorganisationerna står för en större del av medlemskapitalet.

Bransch- och arbetsgivarföreningen Livsmedelsföretagen upplåter två kontorsplatser för arenakontoret från och med 1 januari 2019.

Årsbudgeten kommer att uppgå till totalt 4 miljoner kronor, varav bidrag om 2 miljoner kronor beslutades av regeringen den 6 september 2018 (N2018/04692/SK) för 2019.

Slutsats

Tillväxtverket bedömer att Arenan har goda förutsättningar att fortsätta sin verksamhet på lång sikt. Engagemanget från företagen och branschorganisationerna är stort och det finns en konsensus bakom finansiering och organisation. Branschorganisationerna LRF, Livsmedelsföretagen och Svensk Dagligvaruhandel tar ett extra stort ansvar för föreningens verksamhet, finansiering och långsiktiga satsning. 50 procent av verksamhetskostnader finansieras till hälften av det offentliga och företagen med motsvarande belopp under 2019. Rekrytering av verksamhetsledare och projektledare kommer att vara på plats i arenakontoret 2019.

2.5 Organisation och genomförande under projektiden

Styrgruppen har haft tre möten under hösten 2018 där i huvudsak etablering av organisationen har avhandlats. Projektet har haft en tillbakadragen roll i syfte att låta Arenans deltagare ta en mer aktiv roll i samband med externa möten med departement, myndigheter samt som deltagare på seminarier och evenemang. Projektet har bidragit vid framtagning av kravspecifikation av verksamhetsledare, stadgar för ekonomisk förening och budget för verksamheten 2019. Dessutom har projektet ansvarat för upphandling och genomförande av konsultstöd samt för kommunikation med styrgrupp och undertecknare samt uppdatering av webbplats.

Stöd till projektet har varit:

- Sedan tidigare upphandlad rådgivare med sakkunskap inom livsmedelsområdet (Göran Holm Management consulting AB),
- Sedan tidigare upphandlad konsult för processledning vid workshop (Macklean Strategiutveckling AB),
- Upphandlat konsultstöd för att ta fram adekvat investeringsnivå för forskning och utveckling inom livsmedelsbranschen (Roland Berger AB).

Bilaga 1 – Ekonomisk redovisning för slutrapport

Uppdraget har löpt mellan 2018-07-01 och 2018-12-31. För uppdraget fick 700.000 kronor rekvireras. Vi bedömer att projektet har uppfyllt de finansiella villkoren i regeringsbeslutet genom insatser som beskrivs.

	Finansiering			SUMMA
	Särskilda medel	Näringslivs-anslaget	Förvaltnings-anslaget	
Bidrag	0			0
Anslag	700			700
Summa	700	0	0	700
<i>Verksamhetskostnader</i>				
-Personalkostnader	394			394
-Köpta tjänster	308			308
-Övriga kostnader	0			0
S:a verksamhetskostnader	702	0	0	702
Transfereringar	0			0
Summa utbetalningar	702	0	0	702
Att återbetala	0			0
BUDGET	700			700
Utfall mot budget, %	100%	#DIVISION/0!	#DIVISION/0!	100%
<i>Antal timmar</i>	632			
OH-påslag (250 kr/h)*	0	0	0	0
Summa inkl OH-påslag	702	0	0	702